

Szkoła ponadpodstawowa

JĘZYK POLSKI, ETYKA

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła ponadgimnazjalna

JĘZYK POLSKI, ETYKA

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem pracy w grupach
i debaty (90 min)

Filmowe portrety bohaterów opozycji – *Wałęsa. Człowiek z nadziei* i *Popiełuszko. Wolność jest w nas*

Opracowała: Jolanta Manthey

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez

POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

© Fundacja Legalna Kultura
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121
00-514 Warszawa
e-mail: edukacja@legalnakultura.pl

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ doskonalą umiejętność analizy i interpretacji filmu
- ✓ utrzyma terminy z zakresu języka filmu
- ✓ ocenia przydatność filmu jako źródła wiedzy o świecie i historii
- ✓ poznaje pojęcie hierarchii wartości, rodzaje wartości
- ✓ wyjaśnia znaczenie hierarchii wartości, podaje przykłady poszczególnych rodzajów wartości, podaje przykłady naruszania hierarchii wartości
- ✓ kształtuje refleksyjną postawę wobec otaczającego go świata

Metody:

- ✓ praca z tekstami kultury
- ✓ praca w grupach
- ✓ debata

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ kartki samoprzylepne
- ✓ dostęp do Internetu
- ✓ rzutnik multimedialny/tablica interaktywna

Uwagi przed lekcją:

Uczniowie obejrżeli filmy: *Wąsca człowiek z nadziei* A. Wajdy i *Popiełuszko. Wolność jest w nas* w reż. R. Wiczyńskiego.

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację,

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki,

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

ZAKRES ROZSZERZONY

3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej,

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,

6) odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie,

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca,

8) tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym,

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów.

IV. Samokształcenie.

ZAKRES PODSTAWOWY

11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

Powiązanie z podstawą programową z etyki:

I. Wybrane zagadnienia etyki szczegółowej (praktycznej, stosowanej, zawodowej).

1. Etyka życia osobistego (indywidualnego). Uczeń:

1) identyfikuje i analizuje problemy sensu życia w kontekście klasycznego pytania etycznego: „jak należy żyć?”,

2) identyfikuje i analizuje problem szczęścia, rozważa relację szczęścia do moralności,

9) wyjaśnia, dlaczego człowiekowi należy okazywać szacunek; kształtuje postawę szacunku wobec każdego człowieka,

10) wyjaśnia, na czym polega autonomia człowieka, podaje przykłady postaw autonomicznych i nieautonomicznych.

Etyka społeczna i polityczna. Uczeń:

1) charakteryzuje relację: polityka–moralność,

2) rozważa zagadnienie relacji: jednostka–społeczeństwo w kontekście sporu między indywidualizmem a kolektywizmem,

6) wyjaśnia znaczenie zasady solidaryzmu i kształtuje postawę solidarności,

7) wyjaśnia pojęcie sprawiedliwości; kształtuje cnotę sprawiedliwości,

8) zna i analizuje pojęcie tolerancji, rozważa zagadnienie granic tolerancji, kształtuje postawę otwartości i tolerancji,

9) wyjaśnia pojęcie praw człowieka, analizuje wybrane artykuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, wskazuje przykłady łamania praw człowieka oraz rozważa różne sposoby ich ochrony,

- 10) identyfikuje źródła totalitaryzmu i rozważa jego moralne aspekty,
- 11) rozważa zalety i ograniczenia demokracji,
- 12) rozważa znaczenie prawdy w życiu społecznym i politycznym; kształtuje postawę uczciwości.

Powiązanie z podstawą programową z 27 grudnia 2012 r.:

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

POZIOM PODSTAWOWY:

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

- wybrane filmy z twórczości polskich reżyserów (np. Krzysztofa Kieślowskiego, Andrzeja Munka, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego).

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

1. Wstępne rozpoznanie. Uczeń:

- 1) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki,
- 2) określa problematykę utworu.

2. Analiza. Uczeń:

4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja),

3. Interpretacja. Uczeń:

- 1) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (np. słowa-klucze, wyznaczniki kompozycji),
- 2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne, religijne),
- 3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich,
- 4) odczytuje treści alegoryczne i symboliczne utworu.

4. Wartości i wartościowanie. Uczeń:

2) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne,

3) dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumie źródła tych konfliktów.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) tworzy dłuższy tekst pisany lub mówiony (rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej,

2) przygotowuje wypowiedź (wybiera formę gatunkową i odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo),

3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną.

Powiązanie z podstawą programową z etyki:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

4. Człowiek jako osoba i jego działanie. Etyczna analiza aktywności ludzkiej. Motywy podejmowanych decyzji.

5. Cel i sens ludzkiej egzystencji. Hierarchie celów. Szczęście w życiu ludzkim. Rozwój moralny i duchowy człowieka jako osoby. Rola oddziaływań wychowawczych.

6. Dobro moralne i wartości moralne. Hierarchia wartości. Wartości autoteliczne i instrumentalne. Konflikt wartości. Wartości wybierane i realizowane.

7. Prawo moralne, imperatyw moralny, w tym prawo naturalne. Dekalog jako podstawa życia moralnego. Problem relatywizmu moralnego i sposoby jego przewyżczenia. Nienaruszalne prawa istoty ludzkiej.

8. Wymiar moralny życia człowieka. Zdolność rozpoznawania wartości i powszechne dążenie do dobra. Świadomość moralna. Rola sumienia w prawidłowym rozwoju wewnętrznym. Sądy i oceny moralne.

10. Przykłady współczesnych przejawów kryzysu moralnego i dylematów w zakresie wyborów moralnych oraz sposoby ich rozwiązywania na gruncie etyki chrześcijańskiej oraz innych koncepcji etycznych.

Przebieg lekcji:

1. FAZA WSTĘPNA

Nauczyciel inicjuje rozmowę, stawiając pytanie, co uczniów denerwuje w otaczającej rzeczywistości, co im przeszkadza, propozycje zapisuje na tablicy. Następnie prosi o wskazanie znanych uczniom możliwości rozwiązania wymienionych problemów.

Potem prosi ich o zapisanie na kartkach samoprzylepnych odpowiedzi na pytanie: *Co jest dla mnie ważne?* (poleca wybranie jednej odpowiedzi, ma ona być wyrażona rzeczownikiem) i przyklejenie swojej kartki na tablicy. Nauczyciel odczytuje zapisy i porządkuje je, przywołując pojęcie wartości i hierarchii wartości. Zapowiada pracę z filmem i odtwarza trailery

(linki: <http://www.filmweb.pl/video/trailer/nr+2-31123>;
<http://www.youtube.com/watch?v=uhPWWTG-ZfA>).

2. FAZA REALIZACYJNA

Uczniowie odpowiadają na pytanie *Co jest tematem obu filmów?* Wskazują elementy wspólne, dzielą się wrażeniami, zapisują najważniejsze wydarzenia, które tworzą kontekst historyczny fabuły obu dzieł.

Następnie nauczyciel dzieli klasę na grupy i poleca wypełnienie kart pracy (załącznik) Po upływie czasu przeznaczanego na wspólną pracę przedstawiciele grup prezentują jej wyniki, pozostali sporządzają notatki.

3. FAZA PODSUMOWUJĄCA

Nauczyciel przypomina wcześniej sformułowane odpowiedzi na pytanie o temat filmów, prosi o ich ewentualną weryfikację. Powraca do uczniowskich opisów tego, co ważne (kartki na tablicy) i wspólnie z uczniami ustala, co było najważniejsze dla bohaterów każdego z filmów.

Lekcja druga:

4. FAZA WSTĘPNA

Powracamy do ustalonej na poprzedniej lekcji hierarchii wartości bohaterów filmu. Nauczyciel inicjuje krótką dyskusję pytaniem o to, co zagrażało wartościom najważniejszym dla bohaterów filmów. Pilnuje, by w odpowiedziach pojawiły się zarówno uwagi dotyczące przeszkód zewnętrznych, obiektywnych (system totalitarny), jak i tych, które tkwią w człowieku (wynikają z jego natury bądź charakteru). Podsumowując, poleca uczniom napisanie zwięzłej charakterystyki człowieka zdolnego przeciwstawić się niesprawiedliwemu systemowi, walczyć o zmianę rzeczywistości. Wybrani/chętni uczniowie przedstawiają swoje notatki.

5. FAZA REALIZACYJNA

Nauczyciel proponuje debatę na temat, czy człowiek może zmieniać rzeczywistość, której nie akceptuje?

Dzieli uczniów na 2 grupy, których przedstawiciele losują stanowisko „za” lub „przeciw” i poleca wspólne przygotowanie argumentów (10 minut). Wyznacza kilka osób, które zajmują miejsce pośrodku – ich zadaniem jest uważne wysłuchanie i ocena argumentów, po debacie dołączenie do grupy, której argumenty były bardziej skuteczne.

Nauczyciel moderuje debatę, wyznaczając przedstawicielom grup jednakowy czas na prezentację argumentów (czas debaty – 20 minut).

6. FAZA PODSUMOWUJĄCA

Nauczyciel podsumowuje wynik debaty, prosząc tych, którzy dołączyli do poszczególnych grup o uzasadnienie decyzji. Komentuje wynik debaty, ocenia jakość argumentów.

Zadanie domowe:

1. Znajdź w Internecie informacje na temat wykorzystanych w obu filmach utworów muzycznych. Oceń ich wybór i funkcjonalność.
2. Zapoznaj się z (przytoczonym poniżej) fragmentem *Traktatu moralnego* Czesława Miłosza. Odwołując się do zajęć i tekstu, napisz wypowiedź argumentacyjną odpowiadającą na pytanie, czy człowiek może zmienić świat.

*I płyniesz w tym społecznym fakcie,
Jak orzech w Nilu katarakcie.
Nie jesteś jednak tak bezwolny,
A choćbyś był jak kamień polny,
Lawina bieg od tego zmienia,
Po jakich toczy się kamieniach.
I, jak zwykł mawiać już ktoś inny,
Możesz, więc wpływ na bieg lawiny.*

Karta pracy nr 1

Przedstawcie fakty dotyczące bohatera filmu Wajdy, zaprezentujcie postać. Weźcie pod uwagę pochodzenie, wykształcenie, sytuację rodzinną, sytuację materialną – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 2

Przedstawcie fakty dotyczące bohatera filmu Wieczyńskiego, zaprezentujcie postać. Weźcie pod uwagę pochodzenie, wykształcenie, sytuację rodzinną, sytuację materialną – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 3

Scharakteryzujcie bohatera filmu Wajdy, wymieńcie cechy jego charakteru, wskaźcie mocne strony i słabości. Opiszcie relacje z ludźmi – bliskimi, obcymi, przełożonymi, przedstawicielami władzy – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 4

Scharakteryzujcie bohatera filmu *Wieczyński*, wymieńcie cechy jego charakteru, wskaźcie mocne strony i słabości. Opiszcie relacje z ludźmi – bliskimi, obcymi, przełożonymi, przedstawicielami władzy – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 5

Wymieńcie najtrudniejsze, Waszym zdaniem, sytuacje, w których znaleźli się bohaterowie każdego z filmów. Jak sobie radzili z problemami? Skąd czerpali siłę? Jaka była ich motywacja? Przywołajcie konkretne sceny z filmów.

Fotografia ilustrująca:

http://foto.karta.org.pl/fotokarta/OK_026512.jpg.php.